

ESBIRRO, de l'it. *sbirro* id., d'on ve també el cast. ESBIRRO (DCEC); no hi ha raó per creure que l'hàgim pres del castellà, i menys per dir-ne un «castellanisme» com fa *AlcM.* □ 1.ª doc.: Lab. 1839.

ESBLAIMAT, 'esblanqueït, lívid', dit més sovint del color de les persones mig desmaiades o afectades d'un mal físic o moral, i ESBLAIMAR 'descolorir, tornar pàllid'; probablement d'*esblasmar*, *esblasmat*, que junt amb *emblasmar* i altres variants, són ja occi-¹⁰ tans antics, amb el sentit de 'desmaiar-se' i es deuen haver d'identificar amb *esblamar* 'blasmar, acusar', passant per la idea d'ofendre, ferir': aquest mot català i occità, junt amb *blasmar* i el cat. ant. *blastemar*, *blastomar*, prové del greco-llatí BLASPHEMARE, ll. vg.¹⁵ BLASTEMARE, id. i 'dir mal d'algú'; cf. el cast. *lastimar* 'ferir' que prové també de *blastemar* BLASPHEMARE; el fr. *blémir* 'esblaimar' pertany així mateix a aquesta família, si bé el seu origen no sembla tan ben establert, però es degué encreuar amb algun germanisme: potser simplement per contaminació del fr. *blessier* 'ferir'; en català és normal el canvi de -sm- en -im-. □ 1.ª doc.: 1803, Belv., però oc. ant. *esblasmat* i variants ja es troben en el S. XIII.

«*Esblaymat*, dit del color, *desmayado*, pallens»,²⁵ Belv. Molt estès des dels antics escr. Renaix. Ja l'usava Pau Estorch, «Lo tamboriner del Fluvià (1851): «Se han quedat al meu darrera / --- / *esblaymats*, perdent l'alè / ---» (DAG.); i Verdager el duia del seu ús vigatà, ja en l'esborrall de l'*Atl.*: «Tal, del cel a la terra, d'aygua 'l saltant seria, / l'inferral terratrèmol, torniols i esgabell, / y així, per terra, l'home, caygut, ho aguaytaria, / *esblahimat*,¹ cruixint d'ossos y adressat lo cabell» (v, 12d, estrofa després suprimida); «l'hèroe, *esblaymat*, sospita que és tot allò un desvari; / quan veu a ses espatlles un Gení agegantat, / de qui --- ni la Sibila de Delfos ha parlat» (versió de 1877, iv, 16a); «Gentil resta *esblaymat*: apar un roure / que 'l llamp acaba de ferir ---», *Canigó* (I, O. C., p. 140).

També en prosistes: «les ciutats tenen una ànima delicada y complicadíssima; el sol contacte de la mà forastera pot dexar-la balba y *esblaimada* --- els nostres polítics no s'han adonat de que les ciutats tenen una ànima y que 'l contacte grosser de les seves reials ordres pot *espaïmar-la* y esmortuir-la», Coromines, c. 1908. Sempre ha restat amb aquest ús predominant com a participi i dit de les persones o personalitats, com a expressió atenuada de la idea de desmai, encara que alludint alhora a la pàl·lidesa que en resulta.

També, però, i en aqueixes formes impersonals del verb, apareix aplicat a coses i dit primordialment del color: «Tots los tons del vert allí s'hi veyan: lo *esblaymat* y rioler de la rissadeta escarola ---», Pons Mass. (*Colla del Ca.* vi, 60); «*esblaymada* llum del sol naixent l'aclaría ab prou feynes lo bastant per a determinar la calitat dels objectes allí escampats», «*esblaymada* claror del capvespre vencia encara l'artificial», Noller (*La Pap.*, 141, 208), «que fosc, que solitari estava 'l pati del Hospital! Los tres o quatre

llums esbarriats per allí, no lluhian gayre més que 'ls *esblaymats* estels que, aixecant lo cap, un ovirava entre boyres», id. (*Notes de c.*, 105); «en la seva carassa magra no hi ha més que blancor, llevat de la tinta blavissa que li acoloreix *esblaimadament* les nines dels ulls, i de les venes que li arboregen els polsos», Ruyra (*Obr. Compl.*, 83); i fins com a transitiu: «la fosc s'estén a la quieta, el cel *esblayma* sa hermosura, y tot calla, tot reposa, y 'l silenci ho entristeix tot», EmVilanova (*Del meu tros*, 122); «brillavan les estrelles, *esblaymant* ab sa llum la blavor del cel, net de boyres aquella nit», Pons Mass. (*Trascant p. l. S.*, 16).

L'etimologia d'*esblaimat* és un problema que ja va temptar Tallgren (*Glanures* III, 214), segurament perquè era tan visible que tenia relació amb la mal resolta qüestió de l'etimologia del conspicu fr. *blémir*; M-L. guardà silenci davant aquesta vaga i prudent temptativa abstenint-se totalment d'esmentar el nostre mot en el REW segurament perquè percebé que era desfavorable a la mala interpretació que havia donat de *blémir* (n.º 1147); Moll (*AlcM*) no avança gaire més; però almenys, tornant a cridar l'atenció sobre la necessitat de no aclucar els ulls al fet català, en parlar del mot de la llengua més estudiada, diu del nostre: «etim. desconeguda, però evidentment relacionable amb el fr. *blémir* 'empallidir', fr. ant. *blesmir* 'fer empallidir'».

La nostra paraula demostrava, en efecte, que els romanistes s'havien esgarriat, per l'obsessió del francès, i que hauria estat més orientador de reparar en la llengua dels trobadors. Ací hi ha mots moderns evidentment idèntics al nostre, com les dues formes del lld.: «*èmlèimà*: pàlir, s'évanouir; *èmlàimà*: épouvanter, étonner» (Sauvages). Com és natural són més orientadores les dades de la llengua medieval, on topeu amb aqueixes: «e Brunensens no-l pot respondre / qu'entre-ls bratz li cai *esblasmada*», *Jaufré* (v. 8585); està ben lluny de ser una forma isolada, car en el *Girart de Rossilhon* tenim «la donna *esblasmet* su 'l marme» («la dame s'évanouit sur le marbre», trad. Rayn. II, 227a); i, amb un sentit un poc menys intens, sense passar d'una extrema debilitat i despoderament: «quant vi S. Peyre, que era *esblasmat* de fam, ploret se fortment» en la trad. de la Llegendà Aurià.

Entre Rayn. i el PSW (II, 358) hi afegeixen cinc testimonis de la variant *enblasmat*, *emblasmar* sempre amb el sentit de «évanoui, -ouir»: en el *Romanç de Fierabràs* («per un petit no cazon *enblasmat*»), i altres textos de l'època més clàssics; i, amb un altre prefix encara, «de fereza que ac cazet *ablasmada*» (*Presa de Jerusalem*), amb el mateix sentit tots ells i en algun cas s'estén això fins en la forma nua sense cap prefix: «quant la donna l'au, *blasmada* [e]s ten» (*G. de Rossilhon*).

D'altra banda el mot apareix amb les altres accs. que s'han d'esperar del representant de BLASTEMARE (veg. BLASTOMAR): car la forma amb *es-*, que ens interessa especialment, apareix, en el nostre Ramon Vidal de Besalú, amb el sentit d'«acusar, blasmar': non *esblasmes* (Subj. Pres. 2), en *So fo el temps qu'om*